

LATINŠČINA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ■

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega roka **2009**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

VSEBINA

1. Uvod	5
2. Izpitni cilji	6
3. Zgradba in vrednotenje izpita	7
3.1 Zgradba izpita	7
3.2 Vrednotenje izpita	10
4. Izpitne vsebine	14
5. Kandidati s posebnimi potrebami	25
6. Dodatki	26
6.1 Primeri izpitnih pol	26
6.2 Primeri ustnih vprašanj	32
6.3 Literatura	34

1. UVOD

Ta katalog je sestavljen na podlagi učnega načrta za latinski jezik v klasični gimnaziji in v gimnaziji in opredeljuje izpitne cilje, učne vsebine in standarde znanja ter oblike, načine in merila za ocenjevanje znanja latinščine pri splošni maturi.

Splošna matura iz latinščine se lahko opravlja na osnovni (OR) ali na višji ravni (VR).

2. IZPITNI CILJI

Kandidat naj bi pri splošni maturi dokazal takšno obvladanje jezikovnih zakonitosti latinskega jezika na fonetični, morfološki, sintaktični in leksikalni ravni, da je sposoben:

- pravilno brati latinska besedila po pravilih avtentične in tradicionalne izgovarjave,
- razumeti izvorno latinsko besedilo in ga posloveniti: lažje besedilo samostojno, težje pa ustrezno komentirano in z referenčno literaturo (slovar, slovnica),
- tvoriti pravilne oblike, besedne zveze in stavke glede na jezikovna pravila klasične latinizacije.

Kandidat naj bi poleg tega na osnovni ravni ustno, na višji ravni pa pisno in ustno dokazal:

- temeljno znanje o zgodovini rimske in latinske književnosti, in to o posameznih obdobjih, zvrsteh, avtorjih in njihovih delih,
- poznavanje temeljnih civilizacijskih značilnosti rimske antike, tako političnih kakor kulturnih, zlasti pa tistih, ki jih je kot dediščino preteklosti sprejel sodobni svet,
- poglobljeno poznavanje vnaprej določenih latinskih besedil v izvorniku in v prevodu, pridobljeno na temelju šolske obravnave in samostojnega branja, in to tako, da bo:
  - odgovarjal na vprašanja o avtorju, zvrsti oziroma obdobju,
  - odgovarjal o vlogi posameznih sestavin besedila (osebe, dogodki, tema),
  - pojasnil strukturalni in vsebinski pomen posameznega odlomka ali dela besedila glede na celotno besedilo,
  - predstavil lastne misli in odnos do posameznih vprašanj, vsebovanih v besedilu oziroma povezanih z besedilom.

Kandidat naj bi na višji ravni tudi dokazal, da zna pesniška besedila, napisana v najpogostejših metričnih vzorcih, metrično pravilno brati.

3. ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA

3.1 ZGRADBA IZPITA

Splošna matura iz latinščine bo potekala v skladu z določili predmetnega izpitnega kataloga za splošno maturo ter Zakona in drugih predpisov o maturi. Znanje kandidatov bo preverjeno pisno in ustno, ocenjeno pa zunanje in notranje. Pisni del, katerega vrednost je 80 % končne ocene, bo ocenjen zunanje, ustni del, katerega vrednost je 20 % končne ocene, pa notranje.

■ Pisni del

Pisni del izpita na splošni maturi iz latinščine je na osnovni ravni sestavljen iz dveh izpitnih pol, na višji pa iz treh izpitnih pol.

OSNOVNA RAVEN

Izpitni poli na osnovni ravni sta jezikovna in prevodna enota.

Izpitna pola	Naslov	Čas reševanja	Pripomočki
1	Jezikovna enota Skupna izpitna pola	60 minut	nalivno pero ali kemični svinčnik in latinsko-slovenski slovar
2	Prevodna enota Posebna izpitna pola (zahtevnostno prirejeno izvorno latinsko besedilo: temeljno besedišče in strukture)	90 minut	nalivno pero ali kemični svinčnik, latinsko-slovenski slovar in latinska slovnica
Skupaj 150 minut			

VIŠJA RAVEN

Izpitne pole na višji ravni so jezikovna enota, ki je enaka kakor na osnovni ravni (torej skupna za obe ravni splošne mature), prevodna enota (ki je drugačna, zahtevnejša od prevodne enote na osnovni ravni, torej posebna za vsako raven splošne mature) in dodatna književna enota.

Izpitna pola	Naslov	Čas reševanja	Pripomočki
1	Jezikovna enota Skupna izpitna pola	60 minut	nalivno pero ali kemični svinčnik in latinsko-slovenski slovar
2	Prevodna enota Posebna izpitna pola (izvirno oziroma ustrezno prirejeno latinsko besedilo: zahtevnejše besedišče in strukture)	90 minut	nalivno pero ali kemični svinčnik, latinsko-slovenski slovar in latinska slovnica
3	Književna enota Dodatna izpitna pola	50 minut	nalivno pero ali kemični svinčnik in latinsko-slovenski slovar
Skupaj 200 minut			

Jezikovna enota

Prva izpitna pola je jezikovna enota, ki je skupna za obe ravni splošne mature.

Obsega jezikovne naloge, vezane na krajše izvorno, a zahtevnostno ustrezno prirejeno in po potrebi komentirano latinsko besedilo.

S temi nalogami se ugotavlja:

- kako kandidat razume bistvo besedila, ali zna v njem poiskati zahtevane informacije in povzeti njegove osrednje misli (bralno razumevanje),
- kako je zmožen tvoriti pravilne oblike, besedne zveze in stavke, ki so jezikovno in vsebinsko povezani z danim besedilom (pisno sporočanje).

Izpitna pola 1 lahko obsega naloge naslednjih tipov:

- vprašanja/odgovori,
- naloge izbirnega tipa,
- izpolnjevanje in dopolnjevanje,
- povezovanje in razvrščanje podatkov ali stavkov,
- urejanje pomešanih besedil,
- izpolnjevanje preglednic,
- preoblikovanje,
- prevajanje posameznih stavkov ali besednih zvez v slovenščino,
- oblikovanje povzetkov vsebine in izvlečkov iz besedila v skladu z navodili (nizanje pomembnih dogodkov, podatkov ipd.).

Jezikovna enota se piše 60 minut. Dovoljena je uporaba latinsko-slovenskega slovarja.

Prevodna enota

Druga izpitna pola je prevodna enota, ki je posebna za vsako raven splošne mature.

Prevodna enota na osnovni ravni obsega izvorno, a zahtevnostno ustrezno prirejeno in komentirano latinsko besedilo, ki ga morajo kandidati prevesti v pravopisno in pravorečno pravilno slovenščino. Latinsko besedilo, ki vsebuje le temeljno besedišče in strukture, ima 120–130 besed.

Prevodna enota na višji ravni obsega izvorno latinsko, a zahtevnostno ustrezno prirejeno in komentirano besedilo, ki ga morajo kandidati prevesti v pravopisno in pravorečno pravilno in slogovno ustrezno slovenščino. Latinsko besedilo, ki ima v primerjavi z besedilom na osnovni ravni zahtevnejše besedišče in strukture, vsebuje 120–130 besed.

Prevodna enota na obeh ravneh se piše 90 minut. Dovoljena je uporaba latinsko-slovenskega slovarja in latinske slovnice.

Književna enota

Tretja izpitna pola je književna enota, ki je dodatna za višjo raven splošne mature.

Obsega tri sklope vprašanj:

- vprašanja o življenju in delu avtorja latinskega odlomka, ki so ga kandidati prevajali v slovenščino v izpitni poli 2,

- vprašanja o književni dobi, v kateri je navedeni avtor ustvarjal, in o zvrsteh, v katere sodijo njegova dela,
- vprašanja o delu, iz katerega je vzet navedeni odlomek, in o odlomku samem (vprašanja posegajo tudi na področje kulture in civilizacije).

Književna enota se piše 50 minut. Dovoljena je uporaba latinsko-slovenskega slovarja.

■ Ustni del

Ustni del izpita na maturi iz latinščine ima tri vprašanja polodprtega tipa:

- prevod latinskega besedila v slovenščino (1. vprašanje),
- dvoje vprašanj, ki zahtevata krajši odgovor (2. in 3. vprašanje).

Sklop vprašanj kandidat izbere tako, da se (slepo) odloči za enega od 35 listkov z vprašanji. Na odgovor se lahko pripravlja 15 minut; čas, namenjen odgovarjanju, je 20 minut.

Prvo vprašanje

Prvo vprašanje je prevod odlomka iz izvirnega in ustrezno komentiranega latinskega besedila, ki je dijakom znano dve leti vnaprej in se nanj pripravljajo pri pouku. Odlomek obsega 40–50 besed.

Izbor odlomkov iz avtorjev, ki jih določata učni načrt za latinščino v klasični gimnaziji in v gimnaziji in predmetni izpitni katalog za latinščino, pripravi Državna predmetna komisija za splošno maturo za latinščino. Gradivo posreduje šolam, ki pripravljajo dijake na splošno maturo iz latinščine, najpozneje do konca junija v šolskem letu pred začetkom dveletnega obdobja za pripravo na maturo. Po tem datumu bo gradivo objavljeno tudi na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

Drugo vprašanje

Drugo vprašanje zadeva odlomek iz prvega vprašanja, lahko pa tudi širši kontekst tega odlomka, ki je kandidatu vnaprej poznan v slovenskem prevodu. Z odgovori na drugo vprašanje kandidat pokaže, kako pozna:

- avtorja in njegovo delo, obdobje in književno zvrst, na višji ravni pa tudi metriko,
- temeljne civilizacijske značilnosti rimske antike, tako politične kakor kulturne, zlasti tiste, ki jih je kot dediščino preteklosti sprejel sodobni svet.

Tudi izbor širših sobesedil k odlomkom iz prvega vprašanja pripravi Državna predmetna komisija za latinščino za splošno maturo in gradivo posreduje šolam, ki pripravljajo dijake na maturo iz latinščine, najpozneje do konca junija v šolskem letu pred začetkom dveletnega obdobja za pripravo na maturo. Po tem datumu bo gradivo objavljeno tudi na spletni strani Državnega izpitnega centra (www.ric.si).

Tretje vprašanje

Tretje vprašanje je analiza treh iz odlomka izbranih slovničnih oblik oziroma struktur.

3.2 VREDNOTENJE IZPITA

OSNOVNA RAVEN

Splošna matura iz latinščine na osnovni ravni sestoji iz pisnega in ustnega izpita. Pisni izpit traja 150 minut in vključuje dve izpitni poli: jezikovno enoto, ki se piše 60 minut, in prevodno enoto, ki se piše 90 minut. Ustni izpit obsega troje vprašanj in traja do 20 minut.

Deleži sestavnih delov splošne mature na osnovni ravni v končni oceni:

PISNI IZPIT		USTNI IZPIT
Jezikovna enota	Prevodna enota	
30 %	50 %	
<hr/>		
80 %		20 %

VIŠJA RAVEN

Splošna matura iz latinščine na višji ravni sestoji iz pisnega in ustnega izpita. Pisni izpit traja 200 minut in vključuje tri izpitne pole: jezikovno enoto, ki se piše 60 minut, prevodno enoto, ki se piše 90 minut, in književno enoto, ki se piše 50 minut. Med pisanjem druge in tretje izpitne pole je 10-minutni odmor, med katerim kandidati ne smejo zapustiti učilnice. Ustni izpit obsega troje vprašanj in traja do 20 minut.

Deleži sestavnih delov splošne mature na višji ravni v končni oceni:

PISNI IZPIT		USTNI IZPIT
Jezikovna enota	Prevodna enota	Književna enota
20 %	40 %	20 %
<hr/>		
80 %		20 %

Končna ocena splošne mature iz latinščine se na obeh ravneh oblikuje na podlagi 50 % do 60 % kriterija za pozitivno ocenitev.

■ Navodila za točkovanje jezikovne enote

Posamezne naloge jezikovne enote so točkovane z določenim številom točk, ki opredeljujejo zahtevnostna razmerja med nalogami, ne pa števila pravilnih rešitev. Pogosto je namreč napak lahko več, kakor je možnih točk.

Pri točkovanju nekaterih nalog je uporabljena negativna metoda, pri nekaterih pa pozitivna metoda.

Negativna metoda točkovanja pomeni, da ugotavljamo napake, jih točkujemo in odštevamo od skupnega števila možnih točk za vsako nalogo. Število doseženih točk pri posamezni nalogi je torej razlika med možnim številom točk in številom točk, s katerimi smo ovrednotili napake. Negativnih točk ni, to pa pomeni, da je neka naloga točkovana z 0 točkami, kadar je napak toliko ali več, kolikor je možnih točk.

Pozitivna metoda točkovanja pomeni, da seštevamo točke, s katerimi smo ocenili odgovor na podlagi opredeljenih kriterijev.

Razumevanje besedila

Naloge, ki preverjajo razumevanje besedila, so polodprtega tipa. Napake v razumevanju besedila se odštevajo od skupnega števila točk za posamezno vprašanje oziroma nalogo v skladu z navodili Državne predmetne komisije za splošno maturo za latinščino (glej primer rešitev) po naslednjih merilih:

Merila	Število točk
Pravilna, kakovostna in celovita rešitev	Največje možno število točk
Pravilna, a preprosta in skromna rešitev	Odbitek 1–2 točki
Vsaka napačna navedba v rešitvi	Odbitek 1 točke
Vsaka manjkajoča navedba v rešitvi	Odbitek 1 točke

Oblikovanje oblikoslovja in skladnje

Ortografska napaka

Ortografska (pravopisna) napaka (v rabi geminat, črk i/j in c/k ter velike začetnice, nedoslednosti v prepisovanju itd.) pomeni odbitek 1/4 točke; zanemarimo liho število napak (1/4, 3/4 točke) in upoštevamo samo sodo število napak (2/4 = 1/2 točke, 4/4 = 1 točka). Odbitki točk za ortografske napake se seštevajo iz naloge v nalogo, dokler ne dosežejo sodega števila, nato se odbijejo od možnega števila točk za tisto nalogo, v kateri dosežejo prvi sodi seštevek. Postopek se ponavlja.

Morfološka napaka

Morfološka napaka, ki je posledica izbire napačnega oblikoslovnega vzorca, pomeni odbitek 1 točke. V to skupino sodi večina morfoloških napak: izbira napačnega sklon ali števila pri substantivu, sklanjanje po napačnem sklanjatvenem vzorcu (zamenjava deklinacij), odločitev za napačen spol v rabi adjektiva, izbira nepravilnega časa, osebe, števila, naklona, načina v glagolski obliki, spreganje po napačnem spregatvenem vzorcu (zamenjava konjugacij). Morfološke napake pri isti besedi se ne seštevajo: ena ali več morfoloških napak pri isti besedi prinese odbitek 1 točke. Če se ista napaka ponovi v več delih sintagme oziroma v kongruentnih stavčnih členih, se prav tako odbije le 1 točka (npr. napačni sklon ali število pri substantivu kot jedru sintagme in pri adjektivu, ki je njegov ujemalni prilastek; singular namesto plurala – ali narobe – v subjektu in predikatu itd.). Zaradi morfološke napake, ki dokazuje nepoznavanje oblikoslovnih vzorcev, se odbijeta 2 točki. Odbijeta se za tvorjenje oblik, ki jih v latinščini sploh ni ("spreganje adjektiva", tvorjenje pasiva časov perfektive osnove s končnicami -r, -ris, -tur itd.).

Sintaktična napaka

Sintaktična napaka pomeni odbitek toliko točk, kolikor morfoloških napak je narejenih v neki sintaktični konstrukciji.

■ Navodila za točkovanje prevodne enote

Delež druge izpitne pole v končni oceni splošne mature na osnovni ravni je 50 %. Delež te izpitne pole (2 pole) v končni oceni splošne mature na višji ravni pa je 40 %.

Pravilnost, ustreznost in kakovost prevoda se točkujejo po naslednjih merilih:

Merila	Odstotek/število točk
1. Obvladovanje latinskega jezika na morfološki, sintaktični in leksikalni ravni	80 %–90 %: npr. 50 točk
2. Obvladovanje slovenskega jezika (pravopis, oblikoslovje in skladnja)	5 %–10 %: npr. 5 točk
3. Slog	5 %–10 %: npr. 5 točk

Pri 1. in 2. merilu uporabimo negativno točkovno metodo (ugotavljamo napake, jih točkujemo in odštevamo od največjega možnega števila točk), pri 3. merilu pa pozitivno metodo (dodelitev točk od 0 do 5). Končna ocenitev prevoda je seštevek točk, doseženih po posameznih merilih.

Obvladovanje latinskega jezika na morfološki, sintaktični in leksikalni ravni

Odbijemo 1 točko za vsako morfološko napako, sintaktične napake pa vrednotimo kot skup morfoloških napak. Število napak bo torej enako številu napačno prevedenih oziroma neprevedenih besed. Pri ugotavljanju in točkovanju morfoloških napak smiselno upoštevamo navodila za točkovanje napak v jezikovni enoti. Leksikalna napaka pomeni odbitek 1/2 ali 1 točke. Z odbitkom 1/2 točke ovrednotimo izbiro manj ustrezne besede, z odbitkom 1 točke pa uporabo neustrezne besede oziroma neprevedeno besedo.

Obvladovanje slovenskega jezika

Pravopisne napake točkujemo enako kakor latinske ortografske napake (po 1/4 točke), napake v oblikoslovju in skladnji pa kakor latinske morfološke napake (po 1 točko).

Slog

Po slogovnem merilu s točkami od 0 do 5 ovrednotimo celoto jezikovnih značilnosti prevoda: vsebinsko, slovnično in pravopisno pravilnost, stavčno gradbo, ustreznost (natančnost in jasnost) besedišča in naravnost izražanja.

■ Navodila za točkovanje književne enote

Delež izpitne pole 3 v končni oceni splošne mature na višji ravni je 20 %.

Naloge, ki preverjajo temeljno znanje o zgodovini rimske in latinske književnosti, in to o posameznih obdobjih, zvrsteh, avtorjih in njihovih delih, in poznavanje civilizacijskih značilnosti rimske antike, so zaprtega in polodprtega tipa. Odgovori se točkujejo v skladu z navodili Državne predmetne komisije za splošno matura za latinščino (glej primer rešitev):

- pri nalogah zaprtega tipa (naloga I.1) se vsak pravilen odgovor točkuje z eno točko,
- pri nalogah polodprtega tipa se uporabi negativna ali pozitivna metoda.

Negativna metoda pomeni, da se napake odštevajo od skupnega števila točk za posamezno nalogo po naslednjih merilih:

Merila	Število točk
Pravilna, kakovostna in celovita rešitev	Vse točke
Pravilna, a preprosta in skromna rešitev	Odbitek 1–2 točk
Vsaka napačna navedba v rešitvi	Odbitek 1 točke
Vsaka manjkajoča navedba v rešitvi	Odbitek 1 točke

Pozitivna metoda, ki se uporabi pri nalogah esejskega tipa, pomeni, da se odgovori točkujejo in točke seštevajo po naslednjih merilih (pri tem število točk kaže na medsebojna razmerja vrednosti posameznih meril):

Merila	Število točk
Poznavanje snovi oziroma vsebinska ustreznost	0–10 do največ 20
Problemska obravnava snovi	0–1
Logično utemeljevanje in ponazarjanje s primeri	0–1
Zanimivost in izvirnost obravnave	0–1
Zrelost obravnave	0–1
Pomenska povezanost besedila	0–1

■ Priporočila za vrednotenje ustnega izpita

Pri točkovanju odgovorov na posamezna vprašanja naj učitelj upošteva naslednja razmerja vrednosti posameznih vprašanj, ki veljajo za osnovno in tudi višjo raven:

prevod (kandidatu že znanega) latinskega besedila:	25 %
odgovor na vprašanje iz rimske civilizacije, kulture in literature:	50 %
odgovor na vprašanje iz latinske slovnice (morfologija in sintaksa):	25 %

Glede na ta razmerja se odgovori pri ustnem delu splošne mature na osnovni in na višji ravni točkujejo takole:

Vprašanje	Število točk
Prvo vprašanje (<i>prevod latinskega besedila</i>)	0–5
Drugo vprašanje (<i>rimska civilizacija, kultura in literatura</i>)	0–10
Tretje vprašanje (<i>latinska slovnica</i>)	0–5
Možnih točk	20

Učitelj naj pri točkovanju odgovorov na posamezna vprašanja uporabi in smiselno upošteva navodila za točkovanje jezikovne, prevodne in književne enote pisnega dela splošne mature iz latinščine:

za 1. vprašanje:	1. merilo za točkovanje prevodne enote,
za 2. vprašanje:	merila za točkovanje književne enote,
za 3. vprašanje:	2. in 3. merilo za točkovanje latinske morfologije in sintakse v jezikovni enoti.

4. IZPITNE VSEBINE

JEZIK

Fonetika

■ Učne vsebine

Latinska pisava

Latinska izgovarjava

- Avtentična (klasična) izgovarjava
- Tradicionalna (cerkvena) izgovarjava

Latinski naglas

- Kvantiteta zlogov
- Pravila latinskega akcenta

■ Izpitni standardi znanja

Kandidat pozna latinsko abecedo.

Kandidat pozna časovne meje v rabi obeh izgovarjav.

Kandidat pozna značilnosti obeh izgovarjav in ju zna uporabljati.

Kandidat zna naglaševati latinske besede na podlagi pravil klasične latinščine (t. j. ob upoštevanju kvantitete zlogov).

Morfologija

■ Učne vsebine

Besedne vrste

■ Izpitni standardi znanja

Kandidat zna razvrstiti besede v besedne vrste po pravilih latinske in slovenske slovnice in besedne vrste poimenovati s slovenskimi in latinskimi imeni.

Kandidat zna analizirati besede po njihovih kategorijah oziroma posebnosti rabe.

Samostalnik (substantiv)

- Kategorije substantiva (sklon, število, spol)
- Deklinacije
  - Prva deklinacija
    - Paradigma
    - Posebnosti v sklonu, spolu in številu
  - Druga deklinacija
    - Paradigma
    - Posebnosti v sklonu, spolu in številu
  - Tretja deklinacija
    - Paradigma
    - Posebnosti v sklonu, spolu in številu
  - Četrta deklinacija
    - Paradigma
    - Posebnosti v sklonu in spolu
  - Peta deklinacija
    - Paradigma
    - Posebnosti v sklonu, spolu in številu

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti latinskih substantivov, da:

- jih sklanja,
- analizira njihove oblike,
- jih uporablja v sobesedilu (razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino).

Kandidat pozna samo tiste posebnosti v kategorijah in rabi substantivov, s katerimi se seznanja iz besedišča obvezno obravnavanih besedil.

Pridevnik (adjektiv)

- Kategorije adjektiva (sklon, število, spol, stopnja)
- Deklinacije
- Paradigme
  - Prva in druga deklinacija
  - Tretja deklinacija
  - Pronominalni adjektivi
- Stopnjevanje

Zaimek (pronomem)

- Vrste
- Kategorije
- Paradigme

Števniki (numerales)

- Vrste
- Kategorije
- Paradigme

Glagol (verbum)

- Kategorije osebnih (finitnih) oblik (oseba, število, čas, naklon, način; vid; prehodnost)
- Kategorije neosebne (infinitnih) oblik (število, čas, način; vid; prehodnost; sklon, spol)
- Tvorjenje
  - Sestavljene in nesestavljene oblike
  - Osnove (prezentova, perfektova, supinova)
  - Obrazila
- Konjugacije
  - Prva konjugacija
    - Paradigma
      - Aktivni glagoli
      - Deponentniki
  - Druga konjugacija
    - Paradigma
      - Aktivni glagoli
      - Deponentniki
      - Semideponentniki
  - Tretja konjugacija
    - Paradigma
      - Aktivni glagoli
      - Deponentniki
      - Semideponentniki

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti latinskih adjektivov, da:

- jih sklanja in stopnjuje,
- analizira njihove oblike,
- jih uporablja v sobesedilu (razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino).

Kandidat pozna samo tiste posebnosti v kategorijah in rabi adjektivov, s katerimi se seznanja iz besedišča obvezno obravnavanih besedil.

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti latinskih zaimkov, da:

- jih sklanja,
- analizira njihove oblike,
- jih uporablja v sobesedilu (razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino).

Kandidat takó pozna vse osebne (in povratnega osebne), svojilne (in povratnega svojilne), kazalne, oziralne in vprašalne zaimke, od nedoločnih pa le: *nemo, nihil, nullus, neuter; aliqui(s)* in *quidam*.

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti latinskih števnikov, da:

- jih sklanja,
- analizira njihove oblike,
- jih uporablja v sobesedilu (razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino).

Kandidat takó pozna le glavne in vrstilne števnike, delilne in prislovne pa prepozna s slovarjem in slovnico.

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti latinskih glagolov, da:

- jih sprega,
- analizira njihove oblike,
- jih uporablja v sobesedilu (razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino).

Kandidat pozna naslednje posebnosti:

- anomalne glagole: *sum, fero, eo* in njihove zloženke; *volo, nolo, malo; fio*,
- defektivne glagole: *coepi; meministi, odi; aio, inquam*,
- brezosebne glagole, kakor jih spozna z besediščem obvezno obravnavanih besedil.

- Četrta konjugacija
Paradigma
  - Aktivni glagoli
  - Deponentniki
- Posebni glagoli
Paradigma
  - Anomalni glagoli
  - Defektivni glagoli
  - Brezosebni glagoli

Prislov (adverb)

- Vrste
  - Prvotni prislovi (adverbia primitiva)
  - Tvorjeni prislovi (adverbia derivativa):
Tvorjenje
- Stopnjevanje

Kandidat zna toliko uporabljati latinske prislove, da:

- jih tvori po osnovnem pravilu,
- jih stopnjuje po osnovnem pravilu,
- jih uporablja v sobesedilu (razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino).

Kandidat pozna tiste prislove, tvorjene po posebnih postopkih, nepravilne in prvotne prislove in tiste nepravilnosti v stopnjevanju prislovov, ki jih spozna z besediščem obvezno obravnavanih besedil.

Predlog (prepozicija)

Kandidat zna uporabljati naslednje predloge:

- z akuzativom: *ante, apud, ad, circa, contra, inter, extra, intra, ob, post, praeter, prope, propter, per, supra, trans,*
- z ablativom: *a/ab, cum, de, e/ex, sine, pro,*
- z akuzativom ali ablativom: *in, sub,*
- v postpoziciji z genitivom: *causa, gratia.*

Veznik (konjunkcija)

- Priredni (koordinativni)
- Podredni (subordinativni)

Kandidat zna uporabljati naslednje priredne veznike:

- kopulativne: *et, -que, atque/ac, neque/nec, etiam, quoque, non modo ... sed etiam,*
- disjunktivne: *aut, vel, sive,*
- adverbzativne: *sed, autem, at, tamen,*
- kavzalne: *nam, enim,*
- konkluzivne: *ergo, igitur, itaque, propterea, inde, quare, quam ob rem.*

Kandidat zna uporabljati naslednje podredne veznike:

- finalne: *ut, ne, neve,*
- kavzalne: *cum, quod, quia, quoniam,*
- koncesivne: *quamquam, etsi, tametsi, etiamsi, quamvis, ut, cum,*
- kondicionalna: *si, nisi,*
- konsekutivni: *ut,*
- temporalne: *cum; dum, donec; priusquam, antequam; postquam; simul (simulac, simulatque), cum primum, ut (primum), ubi (primum).*

Medmet (interjekcija)

Kandidat pozna pomen tistih medmetov, ki jih spozna z besediščem obvezno obravnavanih besedil.

Sintaksa

Sintagmatika

■ Učne vsebine

Raba sklonov

- Vokativ
- Genetiv:
  - gen. kot povedkovo določilo (civium est)
  - osebkov in predmetni gen.
  - gen. lastnosti
- Dativ:
  - dat. posestnika
  - dat. povzročitelja
  - dat. namena in interesa
- Akuzativ:
  - ak. raztezanja v času in prostoru
- Ablativ:
  - abl. ločevanja (egeo, careo, libero)
  - abl. izvora
  - primerjalni abl.
  - abl. sredstva (utor, potior, opus est; dignus, indignus)
  - abl. vzroka
  - abl. kraja (locus, totus)
  - abl. časa
- Skladnja krajevnih imen

Raba osebnih glagolskih oblik

- Način (genus)
  - Prehodnost in neprehodnost (tranzitivnost in intransitivnost)
  - Tvorni (aktiv)
  - Trpni (pasiv)
- Čas (tempus)
  - Absolutnost in relativnost
  - Vid (dovršnost, nedovršnost, dovršenost)
  - Present
  - Imperfekt
  - Perfekt
  - Pluskvamperfekt
  - Futur I
  - Futur II
  - Aktivna opisna spregatev
- Naklon (modus)
  - Indikativ
  - Imperativ
  - Konjunktiv

Raba neosebni glagolskih oblik

- Nedoločnik (infinitiv):
  - nominalna raba (infinitiv kot subjekt, objekt in predikatnik)
  - verbalna raba (accusativus cum infinitivo, nominativus cum infinitivo)

■ Izpitni standardi znanja

Kandidat pozna pomen in osnovne funkcije latinskih sklonov tako, da jih zna pravilno uporabljati.

Kandidat prepozna in razume ter zna v latinščini izražati kraje s predložnimi besednimi zvezami in pravilno uporabljati sklone pri krajevnih imenih.

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti osebnih glagolskih oblik, da:

- jih zna tvoriti v vseh kategorijah;
- jih zna analizirati;
- jih uporablja v sobesedilu (jih prepozna, razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino in uporabiti pri pretvorbah).

Kandidat toliko pozna gramatikalne lastnosti neosebni glagolskih oblik, da:

- jih zna tvoriti;
- jih zna analizirati;
- jih uporablja v sobesedilu (jih prepozna, razume njihov pomen v latinskem kontekstu, jih zna pravilno prevesti iz latinščine v slovenščino in jih uporabiti pri pretvorbah).

- Deležnik (particip):
  - nominalna raba (particip kot atribut, predikatnik in predikativ)
  - verbalna raba (participium coniunctum, ablativus absolutus)
- Glagolnik (gerundij)
- Gerundiv:
  - nominalna raba
  - pasivna opisna spregatev
- Supin

Kandidat konstrukcijo absolutnega ablativa prepozna v latinskem sobesedilu in jo zna pravilno prevesti v slovenščino.

Sintaksa stavka

■ Učne vsebine

■ Izpitni standardi znanja

Stavčni členi

Kandidat pozna stavčne člene in zna slovenske stavke analizirati do stopnje, ki je potrebna za lažje in globlje dožemanje in obvladovanje sintakse latinskega stavka.

Prosti stavek

- Raba konjunktiva v prostih stavkih
- Neodvisni vprašalni stavki

Kandidat pozna naslednje pomene konjunktiva v prostih stavkih:

- hortativni, jusivni in prohibitivni,
- optativni.

Kandidat pozna neodvisne vprašalne stavke tako, da jih prepozna, razume in samostojno tvori.

Zloženi stavek

- Priredje
- Podredje
  - Relativna raba časov v indikativnih odvisnikih
  - Sosledica časov (consecutio temporum) v konjunktivnih odvisnikih
  - Absolutna raba časov v konjunktivnih odvisnikih
  - Klasifikacija odvisnikov
    - a) po vezavi:
      - konjunkcionalni (finalni, kavzalni, koncesivni, kondicionalni, konsekutivni, temporalni, komparativni)
      - vprašalni
      - relativni
    - b) po stavčnočlenski funkciji:
      - osebkovi
      - predmetni
      - prislovni (finalni, kavzalni, koncesivni, kondicionalni, konsekutivni, temporalni, komparativni)
      - prilastkovi
- Premi in odvisni govor

Kandidat pozna priredja po vrstah prirednih veznikov tako, da jih prepozna, razume in samostojno tvori (s pretvorbami v latinščini).

Kandidat pozna rabo časov v odvisnikih, kolikor jo zahtevata razumevanje in samostojno tvorjenje odvisnikov na podlagi temeljnih pravil (s pretvorbami v latinščini).

Kandidat prepozna in razume sosledico časov v odvisnikih prve in višjih stopenj odvisnosti, aktivno pa jo zna uporabljati le v odvisnikih prve stopnje.

Kandidat pozna podredja po načinu vezave z nadrednim stavkom in po stavčnočlenski funkciji tako, da jih prepozna, razume in samostojno tvori (s pretvorbami v latinščini).

Kandidat prepozna in razume odvisni govor prostih in lažjih zloženih stavkih, samostojno pa zna v odvisni govor postavljati samo proste stavke.

Relativna zveza in relativni sklop

Kandidat prepozna relativno zvezo, relativni sklop pa, če je nanj posebej opozorjen.

KULTURA IN CIVILIZACIJA

KNJIŽEVNOST

Razvojna obdobja in književne zvrsti

■ Učne vsebine

Obdobja v razvoju rimske in latinske književnosti

- Predliterarna doba
- Obdobje republike
- Obdobje cesarstva
- Doba pozne antike
- Doba srednjeveške latinitete
- Doba humanistične latinitete
- Doba moderne latinitete in znanstvene latinščine

Zvrsti rimske književnosti

- Poezija
  - Epika
  - Didaktična poezija
  - Bukolična poezija
  - Pesniška epistula
  - Elegija
  - Epigram
  - Lirika
  - Satira
  - Basen
- Dramatika
  - Tragedija
  - Komedija
- Proza
  - Historiografija
  - Biografija
  - Govorništvo in retorika
  - Filozofska proza
  - Epistolografija
  - Roman
  - Strokovna literatura

■ Izpitni standardi znanja

Kandidat pozna razvojna obdobja rimske in latinske književnosti tako, da jih zna časovno določiti in opisati osnovne značilnosti jezika in književne ustvarjalnosti vsake dobe.

Kandidat toliko pozna zvrsti rimske književnosti, da zna na kratko opisati njihove osnovne značilnosti in navesti glavne avtorje; zaveda se tudi njihovih grških vzornikov in njihovega vpliva.

Rimska poezija: avtorji in njihova dela

Epika

- Livius Andronicus
- Naevius
- Ennius
- VERGILIUS
- OVIDIUS
- Lucanus
- Statius

Kandidat avtorje, katerih imena so v malih tiskanih črkah, prepozna le kot predstavnike zvrsti in določenega obdobja.

O avtorjih, katerih imena so v velikih tiskanih črkah, pa ve nekaj več: pozna njihove osnovne življenjepisne podatke (obdobje, geografski in socialni izvor, osnovne življenjepisne podatke) ter glavna dela in njihove značilnosti (obseg in obliko, vsebino in literarnozgodovinski pomen).

Didaktična poezija

- LUCRETIUS
- VERGILIUS

Bukolična poezija

- VERGILIUS

Pesniška epistula

- HORATIUS

Elegija

- Catullus
- Cornelius Gallus
- Tibullus
- PROPERTIUS
- OVIDIUS

Epigram

- CATULLUS
- MARTIALIS

Lirika

- CATULLUS
- HORATIUS

Satira

- Lucilius
- HORATIUS
- Persius
- IUVENALIS

Basen

- PHAEDRUS

Rimska dramatika: avtorji in njihova dela

Komedija

- PLAUTUS
- TERENCEIUS

Tragedija

- Ennius
- Seneca Minor

Metrika

Latinska prozodija

Kandidat pozna pravila latinske prozodije toliko, da lahko samostojno metrično bere heksameter in pentameter.

Časovne mere v metriki

- Mora
- Dolžina
- Stopica
- Metrum
- Verz
  - Heksameter
  - Daktilski pentameter
  - Elegični distih
  - Jambski senar in jambski trimeter
  - Falajkov enajsterec
  - Sapfiški enajsterec
  - Holjamb
  - Asklepiadej
- Strofa
  - Sapfiška kitica
  - Alkajska kitica
  - Asklepiadski sistemi

Kandidat toliko pozna časovne mere v latinski metriki, da razume in zna na podlagi prozodičnih pravil izdelati metrično shemo elegičnega distiha. Druge verze in strofe prepozna pod vodstvom učitelja ob branih besedilih.

Rimska proza: avtorji in njihova dela

Historiografija

- CAESAR
- SALLUSTIUS
- LIVIUS
- TACITUS

Kandidat avtorje, katerih imena so zapisana z malimi tiskanimi črkami, prepozna le kot predstavnike zvrsti in določenega obdobja.

O avtorjih, katerih imena so zapisana z velikimi tiskanimi črkami, pa ve nekaj več: pozna njihove osnovne življenjepisne podatke (obdobje, geografski in socialni izvor, na kratko curriculum vitae) ter glavna dela in njihove značilnosti (obseg in obliko, vsebino in literarnozgodovinski pomen).

Biografija

- CORNELIUS NEPOS
- SUETONIUS

Govorništvo in retorika

- Cato Maior
- CICERO
- Seneca Maior
- QUINTILIANUS

Epistolografija

- CICERO
- SENECA MINOR
- PLINIUS

Filozofija

- CICERO
- SENECA MINOR

Roman

- PETRONIUS
- APULEIUS

Strokovna literatura

- Cato Maior
- Varro
- PLINIUS MAIOR
- Aulus Gellius

Poznejša književnost v latinščini

Avtorji pozne antike

- Poezija
  - Claudianus
  - Ausonius
- Proza
  - Eutropius
  - Boethius

Kandidat zna navedene avtorje oziroma dela uvrstiti v obdobje ter zvrstno opredeliti in opisati glavne značilnosti del.

Književnost zgodnjega krščanstva

- VULGATA
- Ambrosius
- Prudentius
- HIERONYMUS
- Tertullianus
- AURELIUS AUGUSTINUS

Srednjeveški in humanistični avtorji oziroma dela

- Poezija
- CARMINA BURANA
- Proza
  - Paulus Diaconus
  - Conversio Bagoariorum et Carantanorum
  - Petrus Abaelardus
  - THOMAS AQUINAS
  - Gesta Romanorum
  - Aeneas Silvius Piccolomini
  - PETRARCA
  - ERASMUS
  - EPISTOLAE OBSCURORUM VIRORUM
  - Adam Bohorič

■ Učne vsebine

Latinski jezik

- Primerjalno jezikoslovje in indoevropska jezikovna družina
- Razvojne stopnje latinščine
- Socialne zvrsti latinščine
- Antična filologija in sodobna klasična filologija

Kultura klasične antike (s posebnim poudarkom na rimski kulturi)

- Rimski dolg grški kulturi: najpomembnejše faze v kulturni helenizaciji Rima; Scipion Mlajši in filhelenstvo
- Rimski odnos do drugih ljudstev (Grki, Kartažani, Orient, Galci in Germani)
- Politični ustroj rimske države; tipi državnih ureditev v antični politični teoriji; cursus honorum
- Ureditev rimske vojske; rimski odnos do vojne v zrcalu literature
- Rimski religija: božanstva rimskega panteona, druga božanska bitja; temeljne razlike med grško in rimsko religijo

Grška mitologija in rimska legendarna zgodovina

- Grški miti v vlogi ustanovitvenih legend; legenda o Romulu in Remu; grška mitologija v literaturi (Ovidij, Metamorfoze)
- Sprejemanje tujih kultov (grška božanstva, Izidin in Mitrov kult)
- Rimski imperij in krščanstvo (konflikt med pogansko in krščansko kulturo; judovske, grške in rimske korenine evropskega krščanstva)
- Odnos med spoloma in v družini; familia; vloga ženske; socialni položaj sužnjev; oblike ljubezenskega življenja; pojmovanje individualnosti in osebne svobode
- Sistem rimskih imen
- Kult prednikov in »exempla maiorum«
- »Otium« in vrednotenje intelektualnega dela
- Šolstvo in položaj učiteljev
- Knjiga, knjižnice in knjižni trg; pojav elitizma v rimski literarni kulturi

■ Izpitni standardi znanja

Kandidat navedene kulturno-civilizacijske teme pozna po vsebini in obsegu obveznega učbenika in dodatnih gradiv, ki jih oblikuje in šolam posreduje Državna predmetna komisija za splošno maturo za latinščino najmanj dve leti vnaprej.

Kandidat navedene kulturno-civilizacijske teme pozna takó, da je vsako izmed njih zmožen na kratko stvarno in/ali problemsko predstaviti: opisati, razložiti, naštetiti oziroma navesti nekaj značilnih primerov.

Poleg temeljnega stvarnega znanja se od kandidatov pričakuje tudi problemsko poglobljeno poznavanje izbranega tematskega sklopa, ki ga Državna predmetna komisija za splošno maturo za latinščino določi najmanj dve leti vnaprej. Na tematski sklop je vezana tudi izbira obveznih latinskih besedil.

- Gledališče med dramsko umetnostjo in spektaklom; gladiatorske in cirkuške igre; odnos do gladiatorskih in cirkuških iger v zrcalu literature
- Najpomembnejša obdobja in stvaritve rimske likovne umetnosti: republikanski portret; avgustejska arhitektura; pompejansko slikarstvo (poznavanje najpomembnejših spomenikov)
- Raznovrstni vidiki vsakdanjega življenja v Rimu in v provincah: prebivališča; mesta, ceste, vodovod; terme; gradbeništvo; običaji (rojstvo, poroka, pogreb), trgovina in gospodarstvo
- Rimljani na Slovenskem (posebni poudarki: rimski napisi, najdeni na ozemlju Slovenije)

Latinska kultura v srednjem veku in renesansi

- Romanizacija Evrope
- Latinska kultura kot temelj »mednarodnega« srednjega veka v Zahodni Evropi
- Vsakdanje življenje v zrcalu literature: Carmina Burana
- Renesansa in humanizem; rimski ideal »humanitas« in humanizem

Dediščina grško-rimske antike in latinske srednjeveške kulture v sodobnem svetu

- Navzočnost latinske leksike, sintakse in izraznih vzorcev v slovenščini in v drugih jezikih (posebni poudarki: latinizmi, grške in latinske tujke; latinske besede in kratice v mednarodni rabi; slovenjenje antičnih imen)
- Preobrazbe antičnih pojmov in vrednot v novem veku (e. g.: res publica, commercium, virtus, amor/caritas, imperium, urbanitas, humanitas ...)
- Latinski pregovori in reki
- Dediščina rimskega prava (glavni poudarki)
- Najpomembnejše kulturnozgodovinske, literarne in umetnostne epohe v odnosu do grško-rimske antike (posebni poudarki: grško-rimski mit v svetovni in slovenski literaturi, glasbi in likovni umetnosti; Vodnik in Prešeren; zgodovina prevajanja antične književnosti na Slovenskem)

5. KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakon o maturi v 4. členu določa, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen) se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodita način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.

Možne so naslednje prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja maturitetnega izpita (tudi odmorov, možno je več krajših odmorov);
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, kjer je branje vprašanj nemogoče, zapis izpitnega gradiva na disketi ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec ali pisar);
8. uporaba računalnika;
9. prirejeni ustni izpit (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v znakovni jezik);
10. prilagojen način ocenjevanja (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo, pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

6. DODATKI

6.1 PRIMERI IZPITNIH POL

■ Izpitna pola 1: jezikovna enota, 60 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, latinsko-slovenski slovar.

NATANČNO PREBERITE NASLEDNJE BESEDILO IN REŠITE NALOGE, KI SLEDIJO.

Anekdota o Avgustovi hčerki Juliji

Venerat ad eum licentior¹ vestitu et offenderat oculos patris tacentis. Postera die mutavit morem cultus sui et patrem severitate delectavit. Ille, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit, et »Quantum hic« inquit »cultus in filia Augusti probabilior² est!« Iulia his verbis vestitum excusavit: »Hodie enim me patris oculis ornavi, heri viri.«

Macrobius

¹ licens, licentis: *drzen, izzivalen*; ² probabilis, e: *sprejemljiv, dober, pohvale vreden*

I. RAZUMEVANJE BESEDILA	/15
-------------------------	-----

1. Koga zadeva zaimsek **eum** (1. vrstica)? /1

---

2. Kakšna je vloga komparativa **licentior** (1. vrstica), absolutna ali relativna? Prevedite ga v slovenščino. /2

---

3. Določite sklon besede **oculis** (5. vrstica) in prevedite stavek v slovenščino. /5

---

4. Na kratko povzemite vsebino odlomka (v slovenščini). /7

---

1. Poiščite vse glagolske oblike v 3. vrstici, jih vpišite v spodnjo razpredelnico in analizirajte. /5

Osebne glagolske oblike		Neosebne glagolske oblike	
Glagol	Analiza	Glagol	Analiza

2. Poiščite v besedilu vse zaimke, jih izpišite in pri vsakem navedite vrsto. /4

---

3. Analizirajte besedno zvezo **postera die** in pojasnite njeno skladijsko vlogo. /3

---

4. Postavite nalednji stavek v pasiv:
Postera die patrem severitate delectavit. /3

---

5. Povežite oba stavka tako, da boste prvega spremenili v časovni odvisnik:
Venit ad eum licentior vestitu et offendit oculos patris tacentis. /4

---

6. Nadomestite v naslednjem stavku relativni odvisnik s koncesivnim na dva načina (z dvema veznikoma):
At ille, qui pridie dolore suum continuerat, gaudium continere non potuit. /4

---

7. Smiselno pretvorite direktni govor v indirektnega. Uporabite osebek **Augustus**, ga dopolnite z ustreznim napovednim glagolom in smiselno pretvorite izraza **hic** in **in filia Augusti**:
»Hic« inquit »cultus in filia Augusti probabilior est!« /6

---

8. Združite dva stavka v enega z veznikom *quod*. Ustrezno pretvorite časovna določila. Pojasnite uporabo naklona:
Iulia vestitum his verbis excusavit: »Hodie me patris oculis ornavi, heri viri. /6

Rešitve nalog jezikovne enote

I. RAZUMEVANJE BESEDILA /15

1. Koga zadeva zaimek *eum* (1. vrstica)? – **(Cesarja) Avgusta.** /1
/2
2. Kakšna je vloga komparativa *licentiore* (1. vrstica), absolutna ali relativna? Prevedite ga v slovenščino. – **Absolutna. Prevod: licentior = preveč izzivalen → licentiore vestitu = v preveč izzivalni obleki.** /5
3. Določite sklon besede *oculis* (5. vrstica) in prevedite stavek v slovenščino. – **Dativ. Prevod: Danes sem se namreč polepšala za oči očeta, včeraj pa moža (moškega).** /7
4. Na kratko povzemite vsebino odlomka (v slovenščini). – **(Vprašanje je polodprtega tipa. Odgovor se točkuje v skladu z navodili za točkovanje polodprtih vprašanj.)**

II. OBVLADOVANJE OBLIKOSLOVJA IN SKLADNJE /35

1. Poiščite vse glagolske oblike v 3. vrstici, jih vpišite v spodnjo razpredelnico in analizirajte. /5

Osebne glagolske oblike		Neosebne glagolske oblike	
Glagol	Analiza	Glagol	Analiza
continuerat	3. os. sg. ind. plpf. act.	continere	inf. prez. act.
potuit	3. os. sg. ind. pf. act.		
inquit	3. os. sg. ind. pf. act.		

2. Poiščite v besedilu vse zaimke, jih izpišite in pri vsakem navedite vrsto. – **ad eum – osebni za 3. osebo; sui – povratni svojilni; ille – kazalni za 3. osebo; qui – relativni; suum – povratni svojilni; hic – kazalni za 1. osebo; his – kazalni za 1. osebo; me – osebni za 1. osebo.** /4
3. Analizirajte besedno zvezo *postera die* in pojasnite njeno skladijsko vlogo. – **Ablativ singulara – ablativus temporis/ablativ časa – prislovno določilo časa.** /3
4. Postavite naslednji stavek v pasiv: *Postera die patrem severitate delectavit.* – **Postera die pater severitate delectatus est.** /3
5. Povežite oba stavka tako, da boste prvega spremenili v časovni odvisnik: *Venit ad eum licentiore vestitu et offendit oculos patris tacentis.* – **Cum ad eum licentiore vestitu venisset, offendit oculos patris tacentis.** /4
6. Nadomestite v naslednjem stavku relativni odvisnik s koncesivnim na dva načina (z dvema veznikoma): *At ille, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit.* – **At ille, quamquam pridie dolorem suum continuerat (cum ... continuisset), gaudium continere non potuit.** /4
7. Smiselno pretvorite direktni govor v indirektnega. Uporabite osebek *Augustus*, ga dopolnite z ustreznim napovednim glagolom ter smiselno pretvorite izraza *hic* in *in filia Augusti*: »*Hic*« *inquit* »*cultus in filia Augusti probabilior est!*« – **Augustus dixit illum cultum in filia sua probabiliorem esse.** /6
8. Združite dva stavka v enega z veznikom *quod*. Ustrezno pretvorite časovna določila. Pojasnite uporabo naklona: *Iulia vestitum his verbis excusavit: »Hodie me patris oculis ornavi, heri viri.* – **Iulia vestitum excusavit, quod eo/illo die se patris oculis, pridie viri ornavisset.** – Konjunktiv izraža subjektivno stališče/mnenje. /6

■ Izpitna pola 2: prevodna enota, 90 minut

Osnovna raven

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, latinsko-slovenski slovar in latinsko slovnico. Kandidat dobi ocenjevalna obrazca.

PREVEDITE NASLEDNJI ODLOMEK V SLOVENŠČINO

Plinij se v pismu prijatelju Kalviziju čudi, kaj neki toliko Rimljanov vidi v konjskih dirkah.

C. Plinius Calvisio suo s.

Omne hoc tempus inter libellos iucundissima quiete transmisi. »Quem ad modum«, inquis, »in Urbe potuisti?« Circenses erant, quo genere spectaculi ne levissime quidem teneor. Nihil novum, nihil varium, nihil, quod non semel spectavisse sufficiat. Quo¹ magis miror tot milia virorum tam pueriliter cupere currentes equos et homines curribus insistentes videre. Si aut velocitate equorum aut hominum arte traherentur, esset ratio nonnulla; sed favent panno² et si in medio certamine hic color illuc, ille huc transferatur, studium favorque transibit et repente relinquunt agitadores illos et equos, quorum nomina clamant. Tanta gratia, tanta auctoritas in una vilissima tunica, non modo apud vulgus, sed apud quosdam graves homines! Cum recordor³ eos in re inani tam insatiabiliter desiderare⁴, capio aliquam voluptatem, quod hac voluptate non capior. Vale.

Prerejeno po Pliniju, Epistulae 9,6 (122 besed)

¹quo magis = et eo magis; ²pannus, i, m: *krpa, trak, cunja, oblačilo (kot znak pripadnosti tekmovalni ekipi)*; ³recordor 1: *pomislim*; ⁴desideo 2: *posedam, lenarim*

Višja raven

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, latinsko-slovenski slovar in latinsko slovnico. Kandidat dobi ocenjevalna obrazca.

PREVEDITE NASLEDNJI ODLOMEK V SLOVENŠČINO

Plinij se v pismu prijatelju Kalviziju čudi, kaj neki toliko Rimljanov vidi v konjskih dirkah.

C. Plinius Calvisio suo s.

Omne tempus inter pugillares¹ ac libellos iucundissima quiete transmisi. »Quem ad modum«, inquis, »in Urbe potuisti?« Circenses erant, quo genere spectaculi ne levissime quidem teneor. Nihil novum, nihil varium, nihil, quod non semel spectavisse sufficiat. Quo magis miror tot milia virorum tam pueriliter identidem cupere currentes equos, insistentes curribus homines videre. Si tamen aut velocitate equorum aut hominum arte traherentur, esset ratio nonnulla; sed favent panno² et si in medio certamine hic color illuc, ille huc transferatur, studium favorque transibit et repente agitadores illos, equos illos, quos procul noscitant et quorum nomina clamant, relinquunt. Tanta gratia, tanta auctoritas in una vilissima tunica, non modo apud vulgus, sed apud quosdam graves homines; quos ego cum recordor³ in re inani tam insatiabiliter desiderare⁴, capio aliquam voluptatem, quod hac voluptate non capior. Vale.

Plinij, Epistulae 9,6 (130 besed)

¹pugillares, ium, m: *ročna pisalna deščica*; ²pannus, i, m: *krpa, trak, cunja, oblačilo (kot znak pripadnosti tekmovalni ekipi)*; ³recordor 1: *pomislim*; ⁴desideo 2: *posedam, lenarim*

Rešitev prevodne enote

Osnovna raven:

Gaj Plinij pošilja svojemu Kalviziju pozdrav!

Ves ta čas sem v zelo prijetnem spokoju (zelo mirno in prijetno) preživel med knjigami. »Kako si to mogel sredi Rima?« praviš. Bile so cirkuške igre, ta vrsta zabave pa me niti najmanj ne privlači. Nič novega, nič raznolikega, nič, kar ne bi bilo dovolj, da si enkrat videl. In tem bolj se čudim, da si toliko tisoč (odraslih) mož tako otročje želi gledati konje, ki dirkajo, in ljudi, ki stoje na vozovih. Ko bi jih privlačila hitrost konj ali spretnost voznikov, bi to še imelo neki smisel. Toda navijajo za dres, in če bi sredi tekme ena barva zamenjala mesto in šla sem, druga pa tja, bi tudi njihova vnema in naklonjenost zamenjali stran. V hipu bi zapustili tiste voznike in konje, katerih imena vzklikajo. Tolikšna naklonjenost, tolikšen vpliv ima ena ničvredna tunika, in to ne samo pri preprostem ljudstvu, temveč tudi pri nekaterih resnih možeh. In ko pomislim, da tako nenasitno posedajo pri tako prazni stvari, me malo zabava že to, da me ta zabava ne pritegne. Pozdravljen.

Višja raven:

Gaj Plinij pošilja svojemu Kalviziju pozdrav!

Ves ta čas sem nadvse prijetno in mirno preživel med pisanjem (pisalnimi deščicami) in branjem (knjižicami). »Kako si to mogel sredi Rima?« praviš. Ciruške igre so bile in ta vrsta zabave me niti najmanj ne mika. Nobene novosti, nobene raznolikosti, nič, kar ne bi zadostovalo, da si enkrat videl. In tem bolj se čudim, da si toliko tisoč (odraslih) mož tako otročje želi vedno znova gledati konje, ki dirkajo, in ljudi, ki stoje na vozovih. Ko bi jih vsaj privlačila hitrost konj ali spretnost voznikov, bi to še imelo neki smisel. Toda navijajo za (navadno) cunjo, in če bi sredi tekme ena barva zamenjala mesto in šla sem, druga pa tja, bi tudi njihova vnema in naklonjenost zamenjali stran. Hipoma bi zapustili tiste voznike in tiste konje, ki jih spoznajo že od daleč in katerih imena vzklikajo. Tolikšna naklonjenost, tolikšen vpliv ima ena ničvredna tunika, in to ne samo pri preprostem ljudstvu, temveč tudi pri nekaterih resnih možeh. In ko pomislim, da ti tako nenasitno posedajo pri tako puhli stvari, nekaj veselja užijem v tem, da mi to ne dela nobenega veselja. Pozdravljen.

■ Izpitna pola 3: književna enota, 50 minut

I. VPRAŠANJA O AVTORJEVEM ŽIVLJENJU IN DELU

/5

1. Izberite pravilni odgovor.

/5

1.1 Plinij je napisal več knjig pisem. Pisma je pisal:

- a) z namenom, da jih objavi,
- b) brez namena, da jih objavi, a so kljub temu krožila od rok do rok,
- c) večino z namenom, da jih objavi, le zadnja knjiga je prava korespondenca s cesarjem Trajanom.

1.2 Plinij sodi v:

- a) Ciceronovo obdobje,
- b) avgustejsko obdobje,
- c) obdobje cesarstva.

1.3 Plinij je doma iz:

- a) Koma,
- b) Sulmone,
- c) Mantove.

1.4 Plinij prijatelju Tacitu piše o izbruhu Vezuva, ki se je zgodil leta:

- a) 31. pr. n. š.,
- b) 79. n. š.,
- c) 14. n. š.

1.5 Plinijev stric Plinij Starejši se je ukvarjal:

- a) z govorništvom,
- b) z retoriko,
- c) z naravoslovjem.

II. VPRAŠANJA O KNJIŽEVNI DOBI IN ZVRSTEH /30

1. Navedite tri avtorje (s *polnim imenom*), ki so ustvarjali v Plinijevem obdobju, in literarne zvrsti, v katerih so ustvarjali: /5

Avtor	Literarne zvrsti

2. Za dobo, v kateri je ustvarjal Plinij Mlajši, je značilen razmah govorništva. Na kratko (v *najmanj 100 besedah*) opišite razvoj rimskega govorništva in njegove najvidnejše predstavnike. /25

III. VPRAŠANJA O DELU IN/OZIROMA ODLOMKU /25

1. Kakšen odnos ima Plinij do cirkuških iger? Utemeljite svoj odgovor z avtorjevimi besedami (*navedite ustrezne dele latinskega besedila*). /5
2. Kateri dejavnosti Plinij raje posveti svoj čas (*navedite ustrezne dele latinskega besedila*)? /5
3. Razmišljajte o rimskem odnosu do obiskovanja gladiatorskih in cirkuških iger (*vsaj 100 besed*). /15

Rešitve nalog književne enote**I. VPRAŠANJA O AVTORJEVEM ŽIVLJENJU IN DELU** /5

1. Izberite pravilni odgovor. /5

- 1.1 a)
1.2 c)
1.3 a)
1.4 b)
1.5 c)

II. VPRAŠANJA O KNJIŽEVNI DOBI IN ZVRSTEH /30

1. Navedite tri avtorje (s *polnim imenom*), ki so ustvarjali v Plinijevem obdobju, in literarne zvrsti, v katerih so ustvarjali: /5

Avtor	Literarne zvrsti
Publius Cornelius Tacitus	Zgodovinopisje (biografija, etnografija)
Marcus Fabius Quintilianus	Retorika
Gaius Suetonius Tranquillus	Biografija

(Druga vprašanja so polodprtega oziroma esejskega tipa, zato se odgovori točkujejo v skladu z navodili za točkovanje polodprtih in esejskih vprašanj.)

6.2 PRIMERI USTNIH VPRAŠANJ

■ Primera lističa z vprašanji

OSNOVNA RAVEN

To je vzorčni primer izpitnega lističa. Besedila na lističih z ustnimi vprašanji bodo izbrana med komentiranimi izvirnimi latinskimi besedili, ki jih bo Državna predmetna komisija za splošno maturo za latinščino določila dve leti vnaprej. Težavnejše slovnične strukture bo tudi na izpitnih lističih spremljal komentar. Ta vnaprej znani izbor besedil bodo zadevala tudi vsa vprašanja oziroma sklopi vprašanj iz 2. točke.

1. GLASNO PREBERITE NASLEDNJE BESEDILO IN GA PREVEDITE V SLOVENŠČINO.

Galci so prišli k Cezarju po pomoč. Cezar razmišlja, kakšna naj bo odslej njegova politika do Ariovista. (Caesar, Bell. Gall. 1, 33, 3–5)

Paulatim Germanos consuescere Rhenum transire et in Galliam magnam eorum multitudinem venire populo Romano periculosum videbat neque sibi homines ferros ac barbaros temperaturos existimabat, quin, cum omnem Galliam occupavissent, in provinciam exirent atque inde in Italiam contenderent. Ipse autem Ariovistus tantos sibi spiritus, tantam arrogantiam sumpserat, ut ferendus non videretur. (50 besed)

KOMENTAR

- periculosum populo Romano (sc. esse) videbat: *subjekt je Cezar*
- neque sibi homines ferros ac barbaros temperaturos (sc. esse) existimabat, quin ...: *menil pa je tudi, da si ti divji in barbarski ljudje ne bodo mogli kaj, da ne bi ... (mihi tempero: obvladam se; non mihi tempero, quin: ne morem se obvladati, da ne bi ...; quin je veznik, po pomenu enakovreden finalnemu ne)*

2. V NEKAJ BESEDAH POJASNITE DOGAJANJE V CEZARJEVI VOJNI Z ARIOVISTOM.

Kateremu ljudstvu je Ariovist pripadal? Kako Cezar prikazuje tujega voditelja? (Sklicujte se tudi na gornji odlomek.) Katero ljudstvo Cezar še opisuje? Kako so Rimljani gledali na druga ljudstva (Grki, Kartažani, Germani ...)? Navedite še kakega rimskega avtorja, ki se je v svojih delih ukvarjal z etnografijo.

3. DOLOČITE OBLIKE TER POIMENUJTE IN POJASNITE SINTAKTIČNE STRUKTURE:

- neque Caesar homines ferros ac barbaros sibi temperaturos (sc. esse) existimabat,
- cum omnem Galliam occupavissent, in provinciam exirent,
- ut ferendus non videretur.

To je vzorčni primer izpitnega lističa. Besedila na lističih z ustnimi vprašanji bodo izbrana med komentiranimi izvirnimi latinskimi besedili, ki jih bo Državna predmetna komisija za splošno maturo za latinščino določila dve leti vnaprej. Težavnejše slovnične strukture bo tudi na izpitnih lističih spremljal komentar. Ta vnaprej znani izbor besedil bodo zadevala tudi vsa vprašanja oziroma sklopi vprašanj iz 2. točke.

1. GLASNO PREBERITE NASLEDNJE BESEDILO IN GA PREVEDITE V SLOVENŠČINO.

**Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis,
contactum nullis ante cupidinibus.
Tum mihi constantis deiecit lumina fastus
et caput impositis pressit Amor pedibus,
donec me docuit castas odisse puellas
improbis et nullo vivere consilio.**

Propertius 1, 1, 1–6

KOMENTAR:

- contactum nullis ante cupidinibus: *tudi ta del stavka je odvisen od cepit*
- lumina: *oči*
- fastus: *ponos, ošabnost*
- donec me docuit: *dokler me ni naučil*
- improbus: *sc. Amor*
- nullo vivere consilio: *živeti nespametno, brezciljno življenje*

2. OZNAČITE RIMSKO ELEGIJO (NAVEDITE NJENE ZNAČILNOSTI IN AVTORJE).

Kako lahko situacijo, ki jo prikazuje Propertij (motiv »suženjstva v ljubezni«), pojasnimo v kontekstu odnosov med spoloma v antičnem Rimu? Označite vlogo Amorja in njegovega grškega predhodnika. Navedite še kakega rimskega avtorja, pri katerem igra kot literarni lik pomembno vlogo. Analizirajte metrično strukturo prvih dveh verzov.

3. DOLOČITE OBLIKE TER POIMENUJTE IN POJASNITE SINTAKTIČNE STRUKTURE:

- contactum nullis ante cupidinibus,
- impositis ... pedibus,
- donec me docuit.

6.3 LITERATURA

Pri pripravi na splošno maturo kandidati uporabljajo učbenike in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Potrjeni učbeniki in učna sredstva so zbrani v **Katalogu učbenikov za srednjo šolo**, ki je objavljen na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.

■ Učni pripomočki

Knjižno gradivo (za učence)

Slovarji in slovnice

Fran Bradač, *Latinsko-slovenski slovar*, Državna založba Slovenije, Ljubljana

Fran Bradač, *Slovensko-latinski slovar*, Državna založba Slovenije, Ljubljana

Priročni latinsko-slovenski slovar, DZS, Ljubljana, 2003

Robert Čepon, *Mala latinska slovnica*, Modrijan, Ljubljana, 2005

Rimska književnost

Antologija antične poezije, DZS, Ljubljana, 2004

Antologija antičnega govorništva, Študentska založba, Ljubljana, 2001

Pierre Grimal, *Latinska književnost*, Goga, Novo mesto, 2003

Kultura in civilizacija, pregledna dela in priročniki

Barry Cunliffe, *Rimljani*, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1982

Iva Curk, *Rimljani na Slovenskem*, Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1976

Leksikon Antika, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1998

Joël Schmidt, *Slovar grške in rimske mitologije*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1995

Gustav Schwab, *Najlepše antične pripovedke*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1988

Gustav Schalk, *Pripovedke o rimskih bogovih in junakih*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1964

Gilbert Meadows, *Mali antični leksikon*, Mihelač, Ljubljana, 1995

Vladeta Janković, *Kdo je kdo v antiki: mitologija, zgodovina, umetnost*, Modrijan, Ljubljana, 2004

Anna Matia Liberati, Fabio Bourbon, *Antični Rim*, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2000

Zakladi tisočletij. Zgodovina Slovenije od neandertalcev do Slovanov, Modrijan, Ljubljana, 1999

Knjižno gradivo (za učitelje)

Slovarji in slovnice

Fran Wiesthaler, *Latinsko-slovenski slovar*, Založba Kres, Ljubljana, 1993

Drago Butkovič, *Slovensko-latinski slovar*, Deželni šolski urad, Trst, 1980

Rimska (in grška) književnost

R. Cantarella, *Grška književnost*, Trst, s. a.

Gian Biaggio Conte, *Latin Literature: A History*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1994 (slovenski prevod v pripravi)

N. Holzberg, *Antični roman. Uvod*, Založba ZRC SAZU, Ljubljana, 2004

Jože Kastelic, *Umreti ni mogla stara Sibila. Prešeren in antika*, Modrijan, Ljubljana, 2000

Benedetto Riposati, *Zgodovina rimske književnosti*, Založba Dante Alighieri, s. l., 1983

G. A. Kennedy, *Klasična retorika ter njena krščanska in posvetna tradicija od antike do sodobnosti*, Ljubljana, 2001

Marko Marinčič, *Grška književnost arhaične dobe. Zgodovinski, problemski in bibliografski uvod*, Ljubljana, Filozofska fakulteta, 2004

Primož Simoniti, *Srednjeveški cvetnik – Florarium mediaevale. Latinska lirika srednjega veka*, Slovenska matica, Ljubljana, 2000

Anton Sovre, *Stari Grki*, Slovenska matica, Ljubljana, 2002

Kultura in civilizacija, pregledna dela in priročniki

Jérôme Carcopino, *Rim na vzponu cesarstva*, Modrijan, Ljubljana, 2001

Iva Curk, *Arma virumque ... Ob tvarnih virih o rimski dobi na Slovenskem*, DZS, Ljubljana, 1999

Walter F. Otto, *Bogovi Grčije: podoba božanskega v zrcalu grškega duha*, Nova revija, Ljubljana, 1998